

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

IBANGA LE-12

ISIZULU ULIMI LOKUQALA LOKWENGEZA (FAL)

....

IPHEPHA LESIBILI (P2)

NOVEMBA 2022

AMAMAKI: 70

ISIKHATHI: Amahora ama-21/2

Leli phepha linamakhasi angama-28.

IMIYALELO KWABAHLOLWAYO

- 1. Fundisisa kahle le miyalelo ngaphambi kokuba uphendule imibuzo.
- 2. Ungayifundi yonke imibuzo ekuleli phepha. Bheka OKUQUKETHWE ekhasini elilandelayo bese umaka izinombolo zemibuzo yezincwadi ozifundile kulo nyaka. Ngemuva kwalokho funda le mibuzo bese ukhetha imibuzo ezincwadini EZIMBILI ozophendula ngazo.
- 3. Leli phepha LINEZIQEPHU EZINE:

ISIQEPHU A:	Inoveli	(35)
ISIQEPHU B:	Umdlalo	(35)
ISIQEPHU C:	Izindaba ezimfishane	(35)
ISIQEPHU D:	Izinkondlo	(35)

4. Phendula imibuzo EMIBILI kuphela, kunoma yiziphi iziqephu ezimbili ezilandelayo (umbuzo OWODWA esiqeshini NGASINYE.)

ISIQEPHU A: INOVELI

Phendula umbuzo ngenoveli EYODWA oyifundile.

ISIQEPHU B: UMDLALO

Phendula umbuzo ngomdlalo OWODWA owufundile.

ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFISHANE

Phendula imibuzo ngazo ZOMBILI izindaba ezimfishane ezihlolwayo.

ISIQEPHU D: IZINKONDLO

Phendula imibuzo ngezinkondlo EZIMBILI ezibuziwe.

- 5. Sebenzisa uhlu lokubheka imibuzo ephenduliwe ('checklist') ukubheka ukuthi ukhethe ngendlela efanele yini.
- 6. Landela imiyalelo esekuqaleni kwesiqephu NGASINYE ngokucophelela.
- 7. Bhala izinombolo kahle njengoba zibhaliwe kuleli phepha lemibuzo.
- 8. Qala ISIQEPHU NGASINYE ekhasini ELISHA.
- Indlela yokuhlela isikhathi encomekayo:
 Sebenzisa isikhathi esicishe sibe imizuzu engama-75 esiqeshini ngasinye.
- 10. Bhala ngobunono nangesandla esifundekayo.

OKUQUKETHWE:

Leli khasi lizokusiza ukukhetha imibuzo ofisa ukuyiphendula ngaphandle kokufunda yonke imibuzo.

ISIQEPHU A: INOVELI		
Phendula noma yimuphi umbuzo OWODWA	A kulesi siqephu.	
IZINOMBOLO ZEMIBUZO	AMAMAKI	IKHASI
1. Ithemba Lami	35	5
2. Kusinda Kwehlela Endodeni	35	8
3. Umshado	35	11
ISIOEDIII D. HMDI ALO		
ISIQEPHU B: UMDLALO		
Phendula noma yimuphi umbuzo OWODWA	A kulesi siqephu.	
4. Ababulali Benyathi	35	14
5. Icala Kaliboli	35	17
6. Isiko Nelungelo	35	20
ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFISHANE		
Phendula imibuzo kuzona ZOMBILI izindab	a ezimfishane ezihloliw	/e.
7.1 'USihawu Nesihawu'	18	23
7.2 'Mhla Liduma Laduma'	17	24
ISIQEPHU D: IZINKONDLO		
ISIQEPHO D. IZINKONDLO		
Phendula imibuzo YOMIBILI kulesi siqephu		
8.1 'Kuyosala Izibongo?'	17	26
8.2 'UNozidumo'	18	27

Uhlu Lokubheka Imibuzo Ekhethiwe ('Checklist'):

ISIQEPHU	IZINOMBOLO ZEMIBUZO	IMIBUZO EPHENDULIWE	THIKHA UMBUZO OWUKHETHILE				
A: INOVELI	1–3	1					
	NO	MA					
B: UMDLALO	4–6	1					
	NO	MA					
C: IZINDABA EZIMFISHANE	7	1					
NOMA							
D: IZINKONDLO	D: IZINKONDLO 8 1						
QAPHELA: Qiniseka ukuthi uphendule imibuzo eziqeshini EZIMBILI kuphela.							

ISIQEPHU A: INOVELI

UMBUZO 1: ITHEMBA LAMI – LF Mathenjwa

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-A no-B) bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA A

'Hhayi-ke malume, nami ake ngihlawule amabele kadadewenu engawenza aba yimijwaqu ngananti iphepha elibomvu. Uxole malume, kulokhu umuntu akakwazanga nokuthi akuphathele nokuyinkantini.' 'Awu ungizalile mntakankehli. Bekuyini okuyinkantini kunemali, into ebuye isibangele izifo lena?' 'Cha, mshana, usuyosibonela nathi kodadewethu, usidungulele nalo 5 mkhuhlane womzawakho, usho ukuthi bengisazomazisa.' 'Ngiyomazisa Mkhumane ayikho inkinga. Hhayi-ke kuhlwa ngomnyama, umuntu kuyoba kuhle atotobe kusakhanya.' 'Sibongile mshana ukuzosibona, konke kusemandleni okuphila, ubudoda vibo lobo mntakadadewethu. Noma sesingafa siyokwazi ukuthi sinishiye nazana ukuthi 10 niyazalana.' Behlukana uZondiwe ethembise ukuthi useyothi uma esehla ephindela eThekwini, adlule ngaseMpangeni abone umzawakhe owayesebunzimeni. Wahamba ephindela ekhaya inhliziyo yakhe ibuhlungu idangele ngomzawakhe uSandanezwe. Wafika nasekhaya wabalandisa ngezindaba ayezithole koninalume wakhe. 15 Zahamba zaphela izinsuku zikaZondiwe, kwadinga ukuthi aphindele emsebenzini. Kwadingeka edlule kuSandanezwe njengoba wayethembisile kumalume wakhe. Nebala wazibamba izingola ezehlayo, zehla naye njalo zaye zayombeka eMpangeni. Esefikile kwesakwaMadlebe akumthathanga sikhathi ukuthi athole umuzi ayewufuna kwazise kwakuwumuzi wenyanga edumile, waziwa nayingane encane. Ekufikeni 20

kwakhe kwaMbeje, wabuza uSandanezwe, nebala bamyalela ilawu ayehlala kulo.

1.1	Ngokwalesi siqeshana osifundile yini uZondiwe ayinikeza uMkhumane ngalolu suku?	(1)
1.2	Wayesebenza kuphi uSandanezwe ngaphambi kokuba ahlaselwe ukugula?	(1)
1.3	Wayenezingane ezingaki uMkhumane?	(1)
1.4	Yisiphi isithembiso uZondiwe asenza kuMkhumane ngalolu suku?	(2)
1.5	Tomula umusho ophelele osikhombisa ukuthi uZondiwe wayephatheke kabi ngesikhathi esephindela ekhaya.	(2)
1.6	Umnumzane wahlawulisa uyise kaNomgedla izinkomo ezinhlanu. Bhala ngephuzu ELILODWA usho ukuthi wahlawuliselwani.	(2)
1.7	Yiziphi izizathu ezenza umama kaSandanezwe angavumi ukuthi indodana yakhe iphindele esibhedlela emva kokuhluleka kwamakhambi kaNonkamfela? Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)

- 1.8 Chaza ukuthi wamukeleka kanjani uSandanezwe ngesikhathi efika emzini kaNonkamfela. Bhala amaphuzu AMABILI.
 - (2)
- 1.9 Lichazani leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana?

Nebala wazibamba izingola ezehlayo, zehla naye njalo zaye zayombeka eMpangeni.

(1)

1.10 Uyavumelana yini nokuthi umxoxi kule noveli uwuhlobo lomlandi olubizwa ngosazikonke (umlandi wesithathu)? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.

(2)

(2)

10

20

1.11 Hlaziya le noveli: Ithemba Lami, ubhekise kulezi zihlokwana ezilandelayo:

Bhala iphuzu ELILODWA ngesihlokwana ngasinye.

- 1.11.1 Uvuthondaba
- 1.11.2 Isisusa sodweshu (2)

KANYE

ISIQESHANA B

Wacabanga ukuthi athole abantu ayengabathuma kodwa waxakwa ukuthi naloyo muntu kuyofana nokuthi uhambe ngesandla sakhe. Into eyayibangela ashikashikeke kangaka omdala, yingoba lo muntu ayemelapha, odokotela base besikaze ukuthi unengculazi. Ngakho-ke wavemagange efuna ukuphakamisa igama lezinyanga ukuthi asikho isifo esehlula izinyanga ngisho sesibehlulile odokotela. UNonkamfela wayazi 5 ukuthi abantu sebancamela abamhlophe badela izinyanga zakubo ngenxa yobuwaka obukhona kwezinye izinyanga zigagamela into noma zingayazi zethembe ukuthi cishe ucilo angethuka uzishaya endukwini.

Ekubonaneni kwabo noSandanezwe wamlandisa ukuthi, 'Mfo kaMkhumane, indima yokuqala yalo msebenzi wethu sengiyigojele. Osekusele manje yikhona osekuthanda ukuba umqansa, kodwa-ke izinyanya zakithi ngeke neze zingilahle. Ngiyethemba ukuthi zizongikhanyisela ukuthi leso sitho esesisilele sizotholakala kanjani.'

'Akukho baba Mbeje okwehlula ukuhlala ethembeni.'

'Kunjalo fana, futhi-ke abaphansi abavamisile ukuthi umuntu bambonise into engelona iginiso. Kodwa-ke uma loyo muntu owelashwayo kwenzeka eba nedlozi elibi elivalayo lingafuni elashwe kuyenzeka.'

'Hhayi-ke, mina nje angikholwa ukuthi ukhona kwabakithi ongavala izindlela zami ngoba angikaze ngibone ngalutho nokudla ngihlale ngibenzela.'

'Cha-ke uma kunjalo, asethembe mfo kaMkhumane ukuthi izinto zizohamba ngononina. Khululeka, usuyozwa ngami futhi uma sengikudinga.'

- 1.12 Ngokwalesi siqeshana osifundile ukwelapheka ngempumelelo kukaSandanezwe kwakuzoba wusizo kanjani kuNonkamfela kanye nabanye abelaphi bendabuko?
- (2)
- 1.13 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumbhali emgqeni we-10 ukuya kowe-15.

(2)

1.14 Qondanisa IKHOLOMU A neKHOLOMU B.

IKHOLOMU A	IKHOLOMU B
1.14.1 uZondiwe	A umakhelwane kaMzulazula
1.14.2 uNdebele	B umama kaNokulindela
1.14.3 uMaZikalala	C umthandazi wasendaweni
1.14.4 uSiwela	D usebenza eThekwini

 (4×1) (4)

1.15 Yimiphi imiyalezo eyethulwa umbhali kule noveli? Bhala EMIBILI.

(2)

1.16 Ukuba wena wawungumngani kaSandanezwe wawuyothini kuye ngesenzo sakhe sokuqonywa izintombi eziningi ngesikhathi esisodwa. Bhala amaphuzu AMATHATHU.

(3)

1.17 Chaza ukuthi kungani uzwelana nomndeni wakwaMchunu kulesi simo sokugula kwendodakazi yabo uNokulindela.

(2) **[35]**

UMBUZO 2: KUSINDA KWEHLELA ENDODENI - SJ Mchunu

ISIQESHANA C

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-C no-D) bese uphendula imibuzo ezolandela.

Ukuxabana kwezinsizwa ngasemakhaya ngoKhisimuzi kwenza ukuba impi ingapheleli emakhaya ngoba uxolo lwalungenzekanga. Ziphindela nje izinsizwa emsebenzini, izinhliziyo zibomvu akukhulunyiswana. Kufihlelwene induku emqubeni. Olunye uhlangothi lwalwehla lwenyuka luthenga izibhamu zomgunyathi ngoba befuna ukuziphindiselela ingcabha ingagcini kubona. Akutshelwana uma kukhona abazohlasela, ngakho-ke abanye babona ngoba sebembozwa impi. Ngalelo langa behlaselwa, uManyoba wayesebenza ebusuku. Wafika ekuseni sekukhona ababe sebefile, sekugcwele ezikadalawane emagcekeni ehostela. Uma ebuza ukuthi kwenzenjani, bamtshela ngokwenzekile, washaqeka wacishe wawa phansi uvalo lokuthi ngabe naye ungomunye mhlawumbe walaba abafile. Kwake kwaba muncu 10 isikhathi eside kunohlevana kubahlali basehostela. Ngenhlanhla nje kwakungabangwa izwe, kwakungamagqubu nje ezinsizweni. Ezinye zezizathu ezamenza wafuna ukushiya umsebenzi eGoli ayosebenza ePitoli. EGoli izinsizwa zokuhamba zazivamise ukuhamba ngambili noma ngantathu ngoba zazikhuthuzwa noma zigetshengwe otsotsi. Ngesikhathi sabo kwakukhona amagembu otsotsi anjengoMsomi namanye ayedume ngokubulala, umuntu atholakale edindilizile esefile emgwagweni. Isikhali esikhulu sokubulala kugala, kwakuwummese noma kube untshumentshu. Into embi kakhulu eyayenzeka emadolobheni, ukuthola umuntu engunywe intamo kungaziwa ukuthi ubulawe ubani.

2.1 Ngokwalesi sigeshana osifundile yini eyayidala ukuthi ukuxabana kwezinsizwa ngasemakhaya ngoKhisimuzi kungapheleli emakhaya? (1) 2.2 Wayesebenza kuphi uManyoba ngaphambi kokuba ayosebenza eGoli? (1) 2.3 Wayenezingane ezingaki uManyoba? (1) 2.4 EZIMBILI Ngokwalesi sigeshana, yiziphi izikhali ezazivamise ukusetshenziswa otsotsi uma begebenga abantu? (2)2.5 Tomula umusho ophelele osikhombisa ukuthi uManyoba wafika sekugcwele amaphoyisa lapho ayehlala khona. (2) 2.6 Kungani kwakunzima ukuthi uManyoba ahole imali yempesheni kahulumeni eyisibonelelo sabantu asebekhulile? Bhala ngephuzu ELILODWA. (2)2.7 Yiziphi izizathu ezenza ukuthi uManyoba angayi kobikela amaphoyisa ngesigameko asibona senzeka emgodini wemayini lapho ayesebenza khona? Bhala amaphuzu AMABILI. (2) 2.8 Chaza ukuthi wamukeleka kanjani uManyoba ngesikhathi efika ehostela eGoli. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)

- 2.9 Lichazani leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana?
 - Olunye uhlangothi lwalwehla lwenyuka luthenga izibhamu **zomgunyathi** (1)
- 2.10 Uyavumelana vini nokuthi umxoxi kule noveli uwuhlobo lomlandi olubizwa ngosazikonke (umlandi wesithathu)? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.

(2)

2.11 Hlaziya le noveli: Kusinda Kwehlela Endodeni, ubhekise kulezi zihlokwana ezilandelayo:

Bhala iphuzu ELILODWA ngesihlokwana ngasinye.

- 2.11.1 Uvuthondaba (2)
- 2.11.2 Isisusa sodweshu (2)

KANYE

ISIQESHANA D

Wasuka lapho lo mseshi ozisebenzayo, waya komunye unesi abacishe balingane naye, wacela ukuba amboleke inyufomu yakhe ngoba kukhona umuntu afisa ukumsiza, uzoyibuyisa ngalo lelo langa. Wamnika, waphuma waya ekhaya. Wafike wayilinganisa le nyunifomu. Yathi ukumpintsha kancane lapha nalaphaya kodwa wayiggoka. Wasuka umseshi ngemoto yakhe. Asuka amaphepha imoto ibheke kwale 5 ntombazane. Bathi befika babona lo baba ehleli emnyango efunda iphepha.

'Sawubona baba kaCeli,' kubingelela unesi. 'Yebo nesi,' kuvuma indoda esimidwayidwa. Isukile egadeni, ibonakala futhi ukuthi isike yadliwa inkemane isikhathi esijana nokho.

'Cha ikuphethe kahle indodakazi le. Kambe uthe unguyise kaCeli, akekho omunye 10 ohleli naye mhlawumbe wena ungumngane nje kayise?'

'Cha yimina uyise kaCeli. Nginganisiza ngani?' 'Awu! Baba sekuvele inhlekelele yengozi lapha. UCeli ulimele kakhulu impela. Manje kudingeka igazi eliningi ukuze kuphephiswe impilo yakhe, kuchaza unesi. 'Manje ikuphi phela inkinga lapho ngoba igazi liyatholakala ezikhumulweni zalo nje?

Aniyi ngani khona nisindise ingane yami na?' kubuza leli khehla libahlahlela amehlo. 'Konke lokho sekwehlulekile. Kuwona wonke lawo magazi alikho elingamsiza, sekufanele sicele umuntu oyigazi lakhe ngoba yilona kuphela elingamsiza ...'

- 2.12 Ngokwalesi siqeshana osifundile isu lomseshi lokugqoka inyumfomu yamanesi lalizoletha luphi usizo emndenini kaCeli? (2)
- 2.13 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumbhali emgqeni wesi-5 ukuya kowe-10. (2)

2.14 Qondanisa IKHOLOMU A neKHOLOMU B.

IKHOLOMU A	IKHOLOMU B
2.14.1 uMjwayeli	A wayesika izidwaba azidayise
2.14.2 uSimakade	B wayesebenza noManyoba
2.14.2 uSimakaue	wayesebenza nomanyoba
2.14.3 uDoda	C wayeyinkosi yaseMaChunwini
0.44.4 M.N.II	
2.14.4 uMaNdlovu	D wafundela ukuba ummeli
	(4×1)

(4)

- 2.15 Yimiphi imiyalezo eyethulwa umbhali kule noveli? Bhala OKUBILI.
- (2)
- 2.16 Ukuba wena wawunguFanyana wawuyothini kuMaNene uma ekutshela ukuthi akafuni umama wakho athandaze emzini wenu? Bhala amaphuzu AMATHATHU.

(3)

2.17 Chaza ukuthi kungani uzwelana nendodakazi kaManyoba kulesi simo sayo sokungalitholi ithuba lokufunda?

(2) [35]

UMBUZO 3: UMSHADO - N Zulu

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-E no-F) bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA E

'Hhayi, hlala nje ngizovula nansi iwadilobhu ngicashe kuyo.' Nempela wasithela uTholakele. Wazibhekisa phansi uBheki. Amehlo ayelokhu entshontsha lapho kusithele khona uTholi. Washeshe waqeda ukugqoka uTholi. Waphuma esegqoke ingutshana elulwelwesi elula, eyayikuveza konke eyekugqoke ngaphansi. Amabele wayengasawabophile. 'Unazo izingane?' 'Cha, ngangingakamtholi umntwana. Ubuziswa yini?'	5
'Ngibona amabele akho emi sengathi awetshitshi.'	
'Uyazi ukuthi kuthiwa uma iso likuhlupha likhiphe?'	
'Awami ngeke ngiwakhiphe, angibonisa izinto ezinhle zodwa.'	
Kuthe uma esebeke amabhodwe eziko uTholi, waletha isiphuzo kuBhekani.	10
'Wenzani, uzongichithisa?' Kubuza uTholi ngenkathi ebeka isiphuzo embhedeni	
phambi kukaBheki. UBheki wayesuke wagaxa isandla phakathi kwamabele	
kaTholakele.	
'Ngiyaxolisa. Ngeke ngisakuthinta ngaphandle kwemvume.' Babehleli phansi futhi	
bebhekene uTholi noBheki.	15
'Manje ucabange kanjani ntokazi?'	
'Kukuwe mngani wami. Uma ubona ukuthi awuzukuzifaka enkingeni ngokusondelana	
nami, mina ngikhululekile. Uma sekufika uBhatomu uyomisa kanjani?'	
'Phela ngizimisele ukukufela manje. Angizimisele ukuvinjwa abantu	
abanjengoBhatomu endleleni yami.'	20
Ngale nkathi uTholi wayesusa izitsha zokuphuza ezibeka etafuleni, uBhekani elokhu	
embuka ehla enyuka. Le ngubo ekhanyayo yayisuke imgulise uBhekani. Isimo	
sikaTholakele yayisibeka obala.	
3.1 Ngokwalesi sigeshana osifundile vini eyayenziwa nguTholakele ngesikhathi	

3.1	Ngokwalesi siqeshana osifundile yini eyayenziwa nguTholakele ngesikhathi ecashe ngesicabha sewadilobhu?	(1)
3.2	Waphuma esegqoke kanjani uTholakele ngemuva kokushintsha?	(1)
3.3	Wayenezingane ezingaki uTholakele?	(1)
3.4	Bhala into eyenziwa nguBhekani ngenkathi uTholi eletha isiphuzo.	(2)
3.5	Tomula inkulumo ekhombisa ukuthi uTholakele usekulungele ukuthandana noBhekani.	(2)
3.6	Umama kaBhekani wayefuna ukuthi indodana yakhe ishade noLindiwe. Kungani umama kaBhekani wayengamfuni uTholakele? Bhala iphuzu ELILODWA.	(2)
3.7	Yiziphi izizathu ezenza ukuthi uBhekani afune ukubuqeda ubungani phakathi kukaTholakele noPamella? Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)

		KANYE					
	3.11.2	Isisusa sodweshu	(2)				
	3.11.1	Uvuthondaba	(2)				
	Bhala iphuzu ELILODWA ngesihlokwana ngasinye.						
3.11	Hlaziya le noveli: Umshado, ubhekise kulezi zihlokwana ezilandelayo:						
3.10	Uyavumelana yini nokuthi umxoxi kule noveli uwuhlobo lomlandi olubizwa ngosazikonke (umlandi wesithathu)? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.						
	Kuthe un	na esebeke amabhodwe eziko uTholi, waletha isiphuzo kuBhekani.	(1)				
3.9	Lichazani leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana?						
3.8	Chaza ukuthi wamukeleka kanjani uLindiwe ngesikhathi efika kubo kaBhekani ezoxolisa. Bhala amaphuzu AMABILI.						

ISIQESHANA F

'Nangu umfazi wokushadwa,' kusho uBheki ekhulumela phansi. Lumuthi heqe uvalo uma ekhumbula ukuthi unina akafuni nakumbona uTholi lo. Akhumbule indaba yenzilo uBheki. Athi esacabanga kanjalo afike uTholakele. Babingelelane. UTholakele agabule uBheki. Ethuke uBheki. 'Kahle bo, abantu bazothini?' 'Abantu baphi?' 5 'Laba abahamba lapha ezweni.' 'Kahle wena Bheki. Kanti ukhuluma ngabantu ongabazi nokuthi obani?' Imxake le ndaba yesibindi sikaTholi uBheki. Naye aziqinise. Bahambe uTholi abuye amgaxe uBheki. Azighuthulule izandla ezimgaxile uBheki. Ahleke uTholi. 'Namuhla uzolala kwami Bheki.' 10 'Kwakho?' 'Kwami. Ngifuna kuze kuse sibhekile.' 'Ungazihluphi wena. Uyobona khona.' Imethuse le nto eshiwo uTholi uBheki. Uma engayi ekhaya uyothi ubekuphi kuLindiwe nakunina? Abone ukuthi kuzofuneka azame isu lokuphunyuka kuTholi. Bahamba nje bathule; uBheki kuphela odla amathambo ekhanda. Bafike endlini. UTholi akhiphe izimpahla aziphethe. 'Nakhu engikuphathele khona Bheki.' Athathe uBheki. Agage le mpahla. Amayembe kanokusho amahlanu nontanjana bakhona. 20 'Hawu Tholi!' agxume uBheki adonse uTholakele amqabule. 'Ngiyabonga mntakwethu.' UBheki waluzwa uthando lukaTholi lugcwala swi. Azibukisise lezi zimpahla. Zinhle ngendlela emangalisayo. 'Wezwa ngobani ukuthi ngashelwa zimpahla?' 'Umuntu uyazazela usizi lwento yakhe Bheki.' Abuyele kwasifuba kuBheki. Acabange isu lokuphunyuka manje. 25

3.12	Ngokwalesi	siqeshana	osifundile	yini	eyadala	ukuthi	izimpahla	zikaBheki	
	zishe zonke	kuwodiloph	u?						(2)

3.13 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumbhali emgqeni wesi-5 ukuya kowe-15.

(2)

3.14 Qondanisa IKHOLOMU A neKHOLOMU B.

IKHOLOMU A	IKHOLOMU B
3.14.1 uJazibomvu	A wayengumngani kaTholakele
3.14.2 uZenze	B ayehlupha uTholakele ngesikhathi esesibhedlela
3.14.3 amaphoyisa	C wathatha imali yamalobolo
3.14.4 uPamela	,
	D wayedayisa izibhamu zokuzakhela

 (4×1) (4)

3.15 Yimiphi imiyalezo eyethulwa umbhali kule noveli? Bhala OKUBILI. (2)

3.16 Ukuba wena wawungomunye wabangani bakaBhekani oyazi yonke imikhuba kaTholakele wawuyothini kumngani wakho ngezinto ezimbi ezenziwa yintombi yakhe? Bhala OKUTHATHU.

(3)

3.17 Chaza ukuthi kungani uzwelana nomndeni wakubo kaBhekani mayelana naleli hlazo elenzeka/owangena kulo ngosuku lomshado?

(2) [35]

AMAMAKI ESIQEPHU A: 35

ISIQEPHU B: UMDLALO

UMBUZO 4: ABABULALI BENYATHI - RM Mngadi

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-G no-H) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

(Emzini wekhansela, uDuma. UDuma uhleli esigcakini nomkakhe uMaShezi, bayaxoxa)

ISIQESHANA G

(Working in Column Column College and The College and The College and College a		i
MASHE.	ZI: (Uyahleka, ushaya izandla sakubabaza) He! He! He! Mina lo MaShezi, sengingumama oyinkosikazi yekhansela! Bonke abafazi bale ndawo sebengibingelela sengathi babona inkosikazi yenkosi. (Aphinde ashaye izandla) Hhawu! Hamba mzabalazo!	5	
DUMA:	(Emamatheka) We! Nina bafazi nijatshuliswa wubala ngempela. Nifana ncimishi nezingane.		
MASHE	ZI: (Ebuka umyeni wakhe emehlweni) Ha! Ha! Ubani ongayeka ukujabula esesimweni esifana nesami? Uthi wubala baba uqala ukuhola le mali osuyihola? Angithi ngikhuluma nje usuyakhulekelwa wena.	10	
DUMA:	(Ubuso bushintshe buhwaqabale) MaShezi! Lokho-ke yikho okungihluphayo. Osibhincamakhasana bayasho ukuthi inkosi yendawo uShandu, akeneme futhi bathi ukubeka kucace ukuthi mina sengicabanga ukuthi sengiyinkosi. Eqinisweni angazi ukuthi inkosi ikhathazwa yini ngoba		
	ngakhethwa ngabantu. Angiyona inkosi, kodwa yimi olawula intuthuko yalapha endaweni yakithi.	15	
MASHE.		20	
DUMA:	Kuzocaca maduze nje ngoba izinhlelo zentuthuko sezizoqala kungekudala. Kufanele ngihlele imihlangano yomphakathi kodwa mina ngeke ngilokhu ngiyotatazelela inkosi ngicelana nelungelo lokubiza	20	
	imihlangano. Angithi yona ifuna ukubikelwa, incengwe ngisho noma umuntu ezokwenza idina lodwa leli.	25	
4.1	Ngokwalesi siqeshana ujatshuliswa yini uMaShezi?	(1)
4.2	Bhala amazwi noma inkulumo ekulesi siqeshana etshengisa ukuthi uDuma akabahloniphi abantu besimame.	(1)
4.3	Yisiphi isizathu esabangela ukuthi uDuma angayinaki indaba yokucela enkosini uma ezobiza imihlangano?	(2)
4.4	Bhala OKUBILI okwakwenza uDuma angajabuli kahle hle ngesikhundla sakhe ngokwalesi siqeshana.	(2	()
4.5	Yini eyayenza inkosi uShandu ibe nozwelo ngokuboshwa kukaDlamini? Bhala iphuzu ELILODWA.	(2)
4.6	Nikeza izizathu ezenza ukuthi inkosi uShandu ingahambisani nentando yeningi. Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)

(2)

4.7 UMbandlwa wayeba nolaka njalo uma ekhuluma nenduna uDlamini. Kwakubangelwa/kwakudalwa yini lokho? (2) Kwaba namthelela muni ukushona kukaMbandlwa noDlamini kulo mphakathi 4.8 okuxoxwa ngawo kulo mdlalo? Sekela impendulo yakho. (2) 4.9 Isigameko sokulawula/sokuphatha umhlangano woxolo ngempumelelo simveza njengomuntu onjani uMfundisi uMazongolo? Sekela impendulo yakho ngephuzu ELILODWA. (2) 4.10 Xoxa ngeqhaza elibanjwe ngumlingiswa onguSayitsheni kulo mdlalo. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)4.11 Abantu abanjengomlingiswa uDlamini basekhona esikhathini samanje. Sekela

KANYE

lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI.

ISIQESHANA H

(Kusekilasini umhlangano. Bayaxoxa.)	lokufundela esikoleni. Kunezihlalo eziningana zibekwe zahlelelwa Phambili kunetafula okuhleli emva kwalo uDuma noMbandlwa.	
MBANDLWA:	Namuhla olwamanqamu. Imilomo yoDlamini izovaleka ngoba abantu	_
DUMA:	bazokhuluma njengoba bakhuluma mhlazane bevota. Akukho okunye. Namuhla kunamuhla. Uyabona leli kilasi sengathi lizoba yinkinga ngenxa yobuningi babantu abazofika bezothamela lo mhlangano. Phela thina asizile ukuzoqoqa imali yabantu kodwa sizobanika isihlonti abantu.	5
MBANDLWA:	Akusona nesihlonti kodwa yilanga. Mina intuthuko ngiyifanisa nelanga lona eliphuma maqede kujabule yonke into esemhlabeni. Ngisho nalabo abangamazisi uJehova kodwa bayajabula. Kanjalo nalapha kule ndawo labo abebengayingeni eyakho bazothokoza maqede	10
DUMA:	bayingene shiqe! Ngempela bazokuthanda. Uqale kahle impela. Uyabona eyamanzi ingungqa phambili. Umuhle wena ngoba uphila ngethemba. Nomuntu osondelene nawe uyakhuthazeka.	15
DI IMAA.	(Kuzwakale abantu abahhomuzelayo phandle.)	
DUMA:	Mbandlwa, sebekhona abantu lapha ngaphandle. Awubatshele bangene.	20
MBANDLWA:	(Asukume aqonde emnyango.) Bakwethu! Bakwethu, ngenani bo! Ikhansela selimi ngomumo.	
DUMA:	(Abuyele etafuleni. Nabantu bangene kodwa bayidlanzana nje.) (Asukume.) Ngiyanibingelela bakwethu! (Bavume abantu.) Sekuyiso isikhathi lesi sokuqala umhlangano oyingqophamlando. Besicela uMbandlwa asivulele ngomthandazo.	25
MBANDLWA:	(Asukume nabantu basukume.) Masivaleni amehlo. Baba oseZulwini,	
	siyabonga ngokusivikela silele ebusuku. Uphinde usinike amandla nomdlandla wokusukumela izinto ezizosithuthukisa. Manje-ke Baba wethu sisize ngomoya wakho oyiNgcwele ukuze sikwazi ukubonisana ngomoya omuhle. Baba hlehlisa amadimoni angasihlasela. Konke lokhu sikucela ngegama lenkosi uJesu Kristu, Amen.	30

4.18	Inkulumo-mpendulwano isebenze kahle kulesi siqeshana. Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.	(2) [35]
4.17	Uyazwelana yini nomlingiswa onguShandu kulesi simo abhekene naso kulo mdlalo sokusuka kothuthuva/sokungezwani endaweni abusa kuyona? Bhala amaphuzu AMATHATHU.	(3)
4.16	Ngokucabanga kwakho kwayithinta kanjani impilo kaMbandlwa ukuzwana nekhansela uDuma? Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)
4.15	Bhala izigameko EZIMBILI ezithinta uDuma nezimveza njengomlingiswa owayezama ukwenza umsebenzi wakhe ngendlela efanele.	(2)
4.14	Xoxa ngesixazululo salo mdlalo. Bhala ngephuzu ELILODWA.	(2)
4.13	Fingqa ngamaphuzu AMATHATHU okwenzeka kulesi siqeshana esingenhla.	(3)
4.12	Ngubani lo Mbandlwa okukhulunywa ngaye kulesi siqeshana?	(1)

UMBUZO 5: ICALA KALIBOLI - VM Mbhele

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-I no-J) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA I

MBHELE: (Ememeza.) Sonto, Sonto ukhona yini? SONTO: Yebo ngikhona Mbhele. MBHELE: Kanti awuyanga yini ukuyolanda uMfundisi esibhedlela? SONTO: Cha, angibange ngisahamba. MBHELE: Yini indaba? SONTO: Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. SONTO: Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) Kufanele ngabe ngenzenjani? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?	(USonto uhleli kwakhe, ucabanga ngosizi emva kokuzwa ngokululama kukaMfundisi. Imicabango yakhe isiphazanyiswa ukungena kukaMbhele endlini.)		
SONTO: Yebo ngikhona Mbhele. MBHELE: Kanti awuyanga yini ukuyolanda uMfundisi esibhedlela? SONTO: Cha, angibange ngisahamba. MBHELE: Yini indaba? SONTO: Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? Ibanini? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Umansibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?	IIIIICabariyi	о уакпе ізірпаzапуізма икиндена кикамынете епишіт.)	
MBHELE: Kanti awuyanga yini ukuyolanda uMfundisi esibhedlela? Cha, angibange ngisahamba. MBHELE: Yini indaba? Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. SONTO: Ini? MBHELE: USho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? MBHELE: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		·	
SONTO: Cha, angibange ngisahamba. MBHELE: Yini indaba? SONTO: Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. SONTO: Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.		•	F
MBHELE: Yini indaba? Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. Ini? MBHELE: USho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMANsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.			5
SONTO: Bese sibaningi kakhulu, ekubeni itekisi ibiyodwa. Kwenzanjani, wahlahla amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengillindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.			
amehlo? MBHELE: Ngiqeda kukhuluma noMaNsibande nababuya esibhedlela. SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMANsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.			
SONTO: (Ngokuthuka.) Batheni? MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.		amehlo?	
MBHELE: UMaNsibande ungitshele ukuthi bathole umfundisi eseshonile. SONTO: Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. Uphumule umfundisi. MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. Uphumule umfundisi. Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.			10
SONTO: Ini? MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		,	
MBHELE: Usho njalo impela. SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? 15 MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.		<u> </u>	
SONTO: Kanjani? Ingani ubeseluleme eseyolandwa? MBHELE: UMaNsibande namalungu ebandla bebedabuke kabi. SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? SONTO: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.			
SONTO: (Ngokukhululeka.) UNkulunkulu uhlela ngendlela yakhe. MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake 20 ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja.	SONTO:		15
MBHELE: Indaba kamfundisi yaxaka nje iqala. SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake 20 ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: Vele uyinja nje. (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		•	
SONTO: Uphumule umfundisi. MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? MBHELE: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehleka amehlo.) Uchaza ukuthini?			
MBHELE: Hhayi, kunzima nokho ukuyikholwa le ndaba. (Ebuka iwashi.) Cha, ake ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			
ngibaleke, bengedlula ngithi angikulunguze nje ngoba indlela eya edolobheni idlula ngapha. SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			20
SONTO: (Emoyizela.) Kanti ubungedluliswa yinkumbulo? MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	
MBHELE: Bengedluliswa yiyona. SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? MBHELE: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		y ,	
SONTO: Pho kawusangiqabuli nakancane nje ukuze ngikholwe ngempela? (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			
MBHELE: (Esondeza izindebe.) Bengilindele wena ukuthi ungiqabule kuqala. (Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) 30 MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. 35 MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			25
(Babambane baqabulane. Abuye avalelise uMbhele. Asale uSonto. Bese ephazanyiswa ukungqongqoza.) SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: Vele uyinja nje. (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			23
SONTO: Ngena! (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
 (Kungene uMthofi. Kuthi akazibulale uSonto.) MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini? 		, ,	
MTHOFI: Hawu, wadinwa wangibuka kabi nje uma ngingena? Kufanele ngabe ngenzenjani? Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. SONTO: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?	SONTO:	<u> </u>	00
SONTO: Kufanele ngabe ngenzenjani? MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?	MTHOEL	,	30
MTHOFI: Kufanele ngabe uyangibingelela, hhayi ukungibuka sengathi ubona inja nje ezokubangela isicefe. SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?	_	, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
SONTO: Vele uyinja nje. MTHOFI: (Ehleka kakhulu.) Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?		•	
MTHOFI: <i>(Ehleka kakhulu.)</i> Sengathi usheshile nje ukungibiza ngenja. SONTO: <i>(Ehlahla amehlo.)</i> Uchaza ukuthini?		•	
SONTO: (Ehlahla amehlo.) Uchaza ukuthini?			35
,			
IVITTOTT NUICHAZA UNUUH HUAHE VANHO UZOVISWEIA. NAVIZUKUDUVA HAHIIHA ESIKOIEHI.	MTHOFI:	Ngichaza ukuthi ingane yakho uzoyiswela. Kayizukubuya namhla esikoleni.	

5.1	Ngokwalesi siqeshana iphazanyiswe yini imicabango kaSonto?	(1)
5.2	Bhala amazwi noma inkulumo ekulesi siqeshana esitshengisa ukuthi uMbhele uyamangala ukufica uSonto esendlini.	(1)
5.3	Yisiphi isizathu sangempela esabangela ukuthi uSonto angabe esahamba nababeya esibhedlela?	(2)
5.4	Bhala OKUBILI okwakwenza uSonto angakujabuleli ukufika kukaMthofi kwakhe ngalolu suku.	(2)
5.5	Yini eyayenza ukuthi uMbhele abe nozwelo ngoMfundisi? Bhala iphuzu ELILODWA.	(2)
5.6	Nikeza izizathu ezenza ukuthi uSonto ashaywe uvalo uma uMthofi ekhuluma ngengane yakhe noMbhele. Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)
5.7	UMthofi wayeba nolaka njalo uma ekhuluma noSonto. Kwakubangelwa/kwakudalwa yini lokho?	(2)
5.8	Kwaba namthelela muni empilweni kaMbhele ukuphuma kukaMthofi ejele? Sekela impendulo yakho.	(2)
5.9	Isigameko sokudutshulwa koMfundisi simveza njengomuntu onjani uSonto? Sekela impendulo yakho ngephuzu ELILODWA.	(2)
5.10	Xoxa ngeqhaza elibanjwe ngumlingiswa onguToronto kulo mdlalo. Bhala iphuzu ELILODWA.	(2)
5.11	Abantu abanjengomlingiswa onguMthofi basekhona esikhathini samanje? Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI.	(2)

KANYE

ISIQESHANA J

·- ·		
(Emva kw	esikhashana lukhale futhi ucingo lukaSonto. Aluphendule.)	
MTHOEL		
	Sesiyibulele le nja yakho.	
SONTO:	Niqinisekile ukuthi ufe ngempela?	
MTHOFI:	Hawu, ngingakufonelelani uma ngingenasiqiniseko? Umbuzo onjani nje	
	lowo?	5
SONTO:	Cha, ngifuna ukuba n <i>e-sure</i> ukuthi konke kuhambe kahle.	
MTHOFI:	Yizwa ngami, konke kuhambe kahle.	
SONTO:	Niwenze kanjani umsebenzi?	
MTHOFI:	(Ehleka.) Eyi, kasidlali thina. Simhlabe ngamalambu, sayimisa imoto yakhe.	
	Ube wukuma nje kasabe sisalinda lutho. Mina-ke njengomuntu owayekade	10
	ebadubula ngibe sengimdubula.	
SONTO:	Wafa?	
MTHOFI:	Kanti uzwa kanjani? Kangithi ngikubingelele ngokuthi ufile?	
SONTO:	Ngikuzwile uthi ufile. Into nje ngifuna ukwazi ukuthi	
MTHOFI:	Zwana ngami-ke, ufile uMbhele. Imoto yakhe siyishiye ingamalangabi.	15
SONTO:	Yena?	
MTHOFI:	Ubengasinda kanjani nje uma ucabanga? Naye ushe waba umlotha. Nina	
	nizongcwaba umlotha.	

	SONTO:	Kuhle-ke, yenzani isiqiniseko sokuthi akusali bufakazi.	
	MTHOFI	: Ngikutshelile ukuthi <i>relax</i> yonke into ihlangene.	20
	SONTO:	Kulungile ngizonithinta ngokuqhubeka kwesikhathi.	
	MTHOFI	·	
	SONTO:	3,	
	MTHOFI	,	_
		esandleni.	25
	SONTO:	, ,	
	MTHOFI	,	
	CONTO	izinto ngokushesha, ziphume izimali sithole okungokwethu.	
	SONTO:	, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	20
	MTHOFI	 Sengathi kungaba njalo ngoba sesikhathele indaba yakho. Uma kulibala, sizodubula wena manje. 	30
	SONTO:	•	
	MTHOFI		
	SONTO:		
	MTHOF!	, ,	35
	SONTO:		
•		,	
	5.12	Ngubani obizwa ngenja kulesi siqeshana?	(1)
	5.13	Fingqa ngamaphuzu AMATHATHU okwenzeka kulesi siqeshana esingenhla.	(3)
	5.14	Xoxa ngesixazululo salo mdlalo. Bhala ngephuzu ELILODWA.	(2)
	5.15	Bhala izigameko EZIMBILI ezithinta uNhleko nezimveza njengomlingiswa	(=)
		okwazi ukwenza umsebenzi wakhe ngempulelelo/kahle.	(2)
	T 40	Needward and Invelope Inventoriate Inventorial invelope In-Toronto vilvanuore	
	5.16	Ngokucabanga kwakho kwayithinta kanjani impilo kaToronto ukuzwana	(2)
		noMthofi? Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)
	5.17	Uyazwelana yini nomlingiswa onguSonto kulesi simo abhekene naso kulo	
	0.17	mdlalo sokuhlukunyezwa uMthofi efuna imali yakhe? Bhala amaphuzu	
		AMATHATHU.	(3)
			(-)
	5.18	Inkulumo-mpendulwano isebenze kahle kulesi siqeshana. Sekela impendulo	
		yakho ngamaphuzu AMABILI.	(2)
			[35

UMBUZO 6: ISIKO NELUNGELO - N Zulu

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-K no-L) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA K

(UZungu	noMa	aMbatha bayaxoxa endlini)	
MAMBAT ZUNGU: MAMBAT		Uyagula yini baba awakhuluma nje namuhla? Usebuyile yini umakoti? Akakabuyi. Kusho ukuthi ngabe uphethwe kabi ukuhamba kwalolu	
		hlanya lwengane?	5
ZUNGU:		Cha impela kwenzeke into embi mkami. Okokuqala asiyazi nokuthi iphi le ngane. Kokunye izithele phezu kwezigebengu zayenzakalisa. Phela lapho ngabe umvundla ziyawunqanda phambili. Yona yini	
ZUNGU:		ingasilaleli uma siyitshela ngesiko lesintu. Namasiko lawa asefuna ukubhekisiswa. Sengathi akhona asephelelwa	10
201100.		yisikhathi manje. Amanye kufuneka achazwe kahle aziwe yibo bonke abantu.	
MAMBAT ZUNGU:	ГНА:	Ubona sengathi umakoti akalazi leli siko. Ulazi kahle uyazihlanyisa. Mina ngibona sengathi sinecala manje.	
MAMBAT	ГНА:	Icala lani? Musa ukudlala wena Manzini. Phela thina asiyixoshanga le	15
ZUNGU:		ngane lapha ekhaya. Izihambele. Uyangizwa? Izihambele. UMsindo onjengalo uzosixabanisa namadlozi.	
MAMBAT	IHA:	Nawo ngabe ayaganga lawo madlozi. Angayeka ukubuyisa uhlanya lukamakoti, axabane nathi? Kanti awalazi yini wona leli siko esilitshela le ntombazane.	20
ZUNGU:		Mina ngisafuna ukuhlala phansi ngiyichazele kahle intombazane. Kokunye uma isizwe kahle iyobubona ubuhle baleli siko.	
МАМВАТ	ГНА:	Wena ubona sengathi izokulalela njengoba isiwumdlwembe nje? (Athi ukuhleka) Kodwa ungichazile uDumisani. Wajika eduze	05
ZUNGU:		njengenkalankala. Nami ungimangazile impela lo mfana.	25
6.1	Ngok	walesi siqeshana yini ephethe kabi uZungu?	(1)
	Bhala uMaM	amazwi noma inkulumo ekulesi siqeshana etshengisa ukuthi Ibatha simjabulisile isenzo sikaDumisani.	(1)
		ni isizathu esabangela ukuthi uThenjiwe angabe esayinaka indaba ela imvume emzini uma ezoya kubo?	(2)
		OKUBILI okwakwenza uThenjiwe angajabuli ngaleli siko aphoqwa ngokwalo mdlalo.	(2)
_			

Yini eyayenza uZungu abe nozwelo uma ekhuluma ngendaba kaThenjiwe?

Bhala iphuzu ELILODWA.

6.5

(2)

6.6	Nikeza izizathu ezenza ukuthi uDumisani agcine eshintshe umqondo wakhe esebona kufanele angene inkosikazi yomfowabo. Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)
6.7	UMaMbatha wayeba nolaka njalo uma ekhuluma noZungu ngodaba lukaThenjiwe. Kwakubangelwa/kwakudalwa yini lokho?	(2)
6.8	Kwaba namthelela muni empilweni kaNondumiso ukwesekela kwakhe uThenjiiwe ezinkingeni ayebhekene nazo emzini? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.	(2)
6.9	Isigameko sokuzama ukubulala uDumisani ngoshevu simveza njengomuntu onjani uThenjiwe? Sekela impendulo yakho ngephuzu ELILODWA.	(2)
6.10	Xoxa ngeqhaza elibanjwe ngumlingiswa onguThabi kulo mdlalo. Bhala iphuzu ELILODWA.	(2)
6.11	Abantu abanjengomlingiswa onguMondise basekhona esikhathini samanje. Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI.	(2)

KANYE

ISIQESHANA L

(Kukubo kaTh	enjiwe, baphumile bami phandle bebona umuntu ozayo ohamba ekhala)	
MONDISE:	Kodwa nithi uza lapha ekhaya lo muntu?	
MAMKHIZE:	Sengathi. Kodwa uyambona baba ukuthi ubani?	
THENJIWE:	Sengathi umuntu omdala nje.	
MONDISE:	Ngabe kushone bani pho?	5
MAMKHIZE:	Uza lapha impela. Hawu nkosi yami. Kodwa ngabe ukufa kusifunani lapha ekhaya?	
THENJIWE:	Sengathi umamezala lo? Uyena impela.	
MONDISE:	UMaMbatha?	
THENJIWE:	Uyena kanye baba.	10
MAMKHIZE:	(Amemeze) Siphuthume bo! Sekugadlephi ukufa na?	
MAMBATHA:	(Ebalisa) Yeka ngengane yami. Nokwenza isisele iyodwa vo.	
MONDISE:	lyiphi-ke leyo ngane?	
MAMBATHA:	(Ekhala) UDumisani (Hhi hhi) zimgwazile izigebengu zikamakoti. (Hhi hhi)	15
MONDISE:	Umakoti waphi?	
MAMBATHA:	Yena (Hhi hhi) lo. (Akhombe uThenijiwe)	
MAMKHIZE:	Zimgwaza kuphi? Nini? Hhawu weSimakade! Uyaphila?	
MONDISE:	Kahle ngemibuzo eminingi kangaka. Ngeke siluzwe kahle udaba.	
	Ugwazwe ubani uDumisani?	20
MAMBATHA:	(Hhi hhi) Isoka likaThenjiwe (Hhi)	
THENJIWE:	Hhayi bo! Anginasoka mina. (Ethukile)	
MONDISE:	Kodwa yini le oyenzayo Thenjiwe? Usuhambe wafuna abantu ukuba bagwaze umfowabo kamkhwenyana. Khona ungamfuni usungambulala pho?	25
MAMKHIZE:	Hawu Sebawoti. Kanti umuntu uyophumula nini emhlabeni. Ushonile yini umfana?	20

MAMBA THENJIN MONDIS MAMKH MAMBA THENJIN	WE: SE: IIZE: .THA: WE:	Usesi bhe dlela. Ugulela ukufa. Bamlalele endleleni. Bakwethu, akalalelwanga endleleni. Bekula (Ngolaka) Usenesibindi sokukhuluma usubulele umuntu? Lunga kuyobonwa lo muntu ofayo. Ugwazwa yiyo intokazi njalo? Kusobala ukuthi yisoka layo. Sengiyabona ukuthi ilwa kangaka nje nesiko le ngane isizitholele ezomgana. Anginasoka mina. Akukho (Akhale) muntu engizomgana. UDumisani ulimale uSipho engivikela. Kade ngezwa mina ngalo Sipho. Cishe yafa ingane yami.	
IVIAIVIDA	111/7.	Rade figezwa filina figalo Siprio. Cishe yara ingane yarii.	
6.12	Ngub	ani lo Sipho okukhulunywa ngaye kulesi siqeshana?	(1)
6.13	Fingq	a ngamaphuzu AMATHATHU okwenzeka kulesi siqeshana esingenhla.	(3)
6.14	Xoxa	ngesixazululo salo mdlalo. Bhala ngephuzu ELILODWA.	(2)
6.15		izigameko EZIMBILI ezithinta uMaNzuza nezimveza njengomlingiswa eluleko ezinhle/ezakhayo.	(2)
6.16	nabal	ucabanga kwakho kwayithinta kanjani impilo yabakwaZungu kwaMondise ukuvuma kukaThenjiwe ukungenwa nguDumisani? Bhala huzu AMABILI.	(2)
6.17	kulo	welana yini nomlingiswa onguMondise kulesi simo ayebhekene naso mdlalo sokubuya kwendodakazi yakhe emzini? Bhala amaphuzu ГНАТНU.	(3)
6.18		umo-mpendulwano isebenze kahle kulesi siqeshana. Sekela impendulo ngamaphuzu AMABILI.	(2) [35]
		AMAMAKI ESIQEPHU B:	35

ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFUSHANE

IZINYEMBEZI ZOTHANDO – DBZ Ntuli (Umhleli)

Kulesi siqephu phendula YOMIBILI imibuzo; UMBUZO 7.1 NOMBUZO 7.2

UMBUZO 7

7.1 'USIHAWU NESIHAWU' – NE Mbesa

Funda lesi siqeshana esingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA M

'Hawu, Bathobile, ubekwa yini lapha mntakadadewethu? Madoda, kanti ngabe leli so lidikizela nje kukhona elingibikela khona? Ngisheshisele, kukhona yini osekukwehlele Mntanami? We MaZulu, ake uthi gqi lapha bo!' Yebo ngiyeza Baba; ngisasakazela izinkukhu umgqakazo.'
Angene maqede umalumekazi, athi nhla uBathobile ashaye isikhwehlelana 5

Angene maqede umalumekazi, athi nhla uBathobile ashaye isikhwehlelana esincane. UBathobile amane azibonele nje ukuthi ayidumi kanje uma izosuka. 'Yini Bathobile? Ungasho ukuthi usuhlulwe umsebenzi? Ucabanga ukuthi uzophila ngani na mame?' kubuza umalumekazi wakhe ephubuza isicephu ehlala phansi.

Asithathe futhi isililo uBathobile. Kumane kumcacele nje ukuthi uma izinto zihamba ngale ndlela, kusho ukuthi ngempela ishwa linaye. Kusobala ukuthi nendaba kaSihawu abesebambelele kuyo ayizukulunga. Kodwa uzohlalela izinkulumo ezinjengalezi afe nini?

'MaZulu, MaZulu, uma uthi uyabukisa ngengane kadadewethu, khohlwa ngoba awunazo izibukeli. Ngicela uvele uyeke, ngoba njengoba uthunuka amanxeba ayo nje, nakimina kubuhlungu. Okudlula lapho, ngizosuka ngikwenze into ongazange uyibone.'

Kube ubumayemaye umalumekazi esesho ukuhamba yena lapha ekhaya. Indaba ize ingenelwe unina owazogana naye, ngoba wayezele yena yedwa. Akhuze uhlanya lwakhe ukuze indaba iqhubeke. 'Bathobile, 20 mntanomntanami, xola. Sesikubingelela kabi sikuthunuka amanxeba avele esopha. Phephisa ngane yami. Kodwa-ke unjani?'

- 7.1.1 Ngokwalesi siqeshana wayenzani uMaZulu ngesikhathi ebizwa umalume kaBathobile? (1)
- 7.1.2 Bhala imibuzo EMIBILI uMaZulu ayibuza uBathobile kulesi siqeshana. (2)
- 7.1.3 Bhala umusho ophelele okulesi siqeshana okhombisa ukuthi umalume kaBathobile wayehlukumezeka naye emoyeni ngesenzo sikaMaZulu. (2)
- 7.1.4 Chaza kafushane ukuthi kwenzekani ehlathini ngesikhathi uBathobile ehlangana noSihawu. Bhala amaphuzu AMATHATHU. (3)
- 7.1.5 Ngubani umlingiswa omkhulu kule ndaba? Sekela impendulo yakho. (2)
- 7.1.6 Xoxa ngodweshu lwangaphakathi emva kokuba uSihawu etshelwe ngudokotela ukuthi akanayo inzalo. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)

15

(1)

(3)

- 7.1.7 Bhala ingwijikhwebu etholakala kule ndaba. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.1.8 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:

Isimo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile kulo musho ongezansi sichaza ukuthini?

Asithathe futhi isililo uBathobile.

- A Abaleke aphindele emuva
- B Akhale kakhulu futhi
- C Aguqe athandaze yedwa
- D Ahleke kakhulu futhi

7.1.9 Uyazwelana yini nomlingiswa ongumama kaMaZulu kule ndaba ngesimo abhekene naso mayelana nokuziphatha kwendodakazi yakhe? Bhala amaphuzu AMATHATHU.

KANYE

7.2 'MHLA LIDUMA LADUMA' – MJ Mngadi

Funda lesi siqeshana esingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA N

Wamlandela uMaNyambose. Emva kwesikhashana noNyandeni owayesaguviswe yindaba yencence wabhodla, wacula. Uma ungababonanga wawungafunga uthi kwakukhala ipuleti elithile labaculi bodumo. Zakhala futhi izinsimbi zibika ukuqhubeka kohambo lohazane. Intokazi eyayikade ithethisa uLaduma yadonswa umculo yazethuka isingena ekhompathimentini 5 ababekuyo. Yafaka imithwalo ngaphansi kwesihlalo eside esasinoLaduma, yahlala yazotha isonge izandla. Yapha indlebe ukudla komculo lapho inyakaza indlu ababehlezi kuyo, iqhuma kancane insimbi phansi, kusala izindlu nezigxobo zikagesi efomu. Bathi ukuba baliqede ihubo, wayibingelela uMaNyambose, wazethula nomyeni wakhe, ithuba baledlulisela kuLaduma nangoLaphazima. UPhakathi wawuhlaba owayazisa Yazethula-ke nayo intokazi ngokuthi yayiwuMaDuma, uNomvula, owayendele kwaMkhizwana.

'Awuzwe, awuzwe! Yahlangana idabuli!' Washo evuka uPhakathi evula isikhwama sakhe, ekhipha umancishana webhodlela likagologo obomvu, elivula elincela. Waphuza, wahlina, walibeka eceleni kwakhe, wayeselala **eshaya amanhlakomuzi**.

'Ake nimuzwe-ke lo muntu bakithi edlokodla umoya kadadewethu engena ngakho kodwa nje! Sicula nje sithi sipholisa umlilo wochuku lwakhe ngencence. Ahlangene kuphi-ke amadabuli uma kungena umuntu wabantu, 20 njengoba nimbona nje umalokazana nezindandatho?' Washo uLaduma bazibuka zigcwele umunwe zimanyazela amadayimane.

UPhakathi waziphendulela ngokuthi, 'Ngisho phela Ndodana ngoba wena uthe unguLaduma Mafu. NinoNoziphepho nazibula ngomzukulu lo osazumekile uLaphazima.'

25

15

	AMAMAKI ESIQEPHU C:	35
7.2.10	Uyavumelana yini nombono wokuthi uLaduma wayenobuhlakani ekwenzeni ubugebengu bokushushumbiswa kwamadayimane? Sekela impendulo yakho.	(2)
7.2.9	Isenzo somlingiswa onguLaduma sokusebenzisa ingane ekwenzeni izenzo zobugebengu asamukeleki. Fakazela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI.	(2)
7.2.8	lyini inhloso yombhali ukusibhalela le ndaba emfushane?	(2)
7.2.7	Phawula ngesingeniso sale ndaba emfushane. Bhala amaphuzu AMABILI.	(2)
	 A Walala zwi embhedeni wabheka phansi B Walala wangazumeka kahle embhedeni ebusuku C Walala wabheka phezulu emise amadolo D Walala ephenduphenduka kwaze kwasa embhedeni 	(1)
	Wayeselala eshaya amanhlakomuzi .	
	Isimo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile kulo musho ongezansi sichaza ukuthini?	
7.2.6	Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:	
7.2.5	Indikimba yale ndaba emfushane ubugebengu. Sekela lo mbono ngamaphuzu AMABILI.	(2)
7.2.4	Chaza kafushane okwehlukile okwenziwa uPhakathi ngesikhathi abanye bezethula.	(2)
7.2.3	Yikuphi OKUBILI okwenziwa intokazi emva kokungena kwayo ekhompathimentini?	(2)
7.2.2	Ngubani le ntokazi eyadonswa umculo owawuzwakala ekhompathimentini?	(1)
7.2.1	Yini eyayicasule uNyandeni?	(1)

ISIQEPHU D: IZINKONDLO

AMAHLOKOHLOKO/IZINKWAZI ZOTHUKELA - EJ Mhlanga no JJ Thwala

Kulesi siqephu uzophendula YOMIBILI imibuzo: UMBUZO 8.1 NOMBUZO 8.2

UMBUZO 8

8.1 Funda inkondlo engezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

KUYOS	ALA IZIBONGO – TB Qwabe	
1 2 3 4 5 6 7	Wayengathethi manga okaNdaba Ngesikhathi ethi ziyofa izinsizwa kusale izibongo. Kula mathafa ezwe lethu kwake kwaphila izinsizwa, Ezazigijima mzila munye nezinyoka ezibulalayo, Zibhukuda mfula munye nezingwenya ezibulalayo, Zibanga amaqele namabhubesi abulalayo, Zidwanguza amahlathi nezingwe ezibulalayo.	
8 9 10 11 12 13 14 15 16	Ekuhambeni kwami nginqamula izwe lakithi, Ngibona inhlaba imile ngezinyawo ihlobile, Namatshe elele ngezisu elanda ezasendulo, Notshani kukhwele ngezidindi kukhinindelana ezasendulo, Kuyaye kube sengathi ngamehlo ami, Ngibona amaqhawe akithi evunule ngamabheshu, Ezandleni ebambe amahawu amaqhabanga namaklwa, Ezinyaweni embethe ukushesha okungathi okombani, Esho ingoma yempi esenukelwa yigazi, Edinwe evevezela okweminyovu ngokudlokodlwa ehlweni.	
18 19 20 21 22	Ngiwabona ethi shalushalu, Egane unwabu, ngifung', uNonhlanhla kababa, Elwa engakhokhi moya noma seyaphela impi, Elwa ngemimoya ekhathazekile ngoba engagezwanga, Futhi kungekho namunye owathi shwele.	
8.1.1	Tomula umugqa ovulekile kule nkondlo.	(1)
8.1.2	Ngokwale nkondlo yayinobungozi indawo ayehamba kuyo amabutho. Bhala imisho EMIBILI efakazela lokhu.	(2)
8.1.3	Isigqi sale nkondlo siyanensa. Fakazela lo mbono ngamaphuzu AMABILI.	(2)
8.1.4	Tomula imvumelwano siqalo etholakala esitanzeni sesi-2.	(2)

8.1.5 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:

Hlobo luni lwenzwa (sense) olutholakala kulo mugqa?

Esho ingoma yempi esenukelwa yigazi:

- A Inzwa yokunambitha
- B Inzwa yokuthinta
- C Inzwa yokuhogela
- D Inzwa yokulalela
- 8.1.6 Hlobo luni lwesifengqo olutholakala kulo mugqa olandelayo?

Namatshe elele ngezisu elanda ezasendulo,

(2)

(2)

(1)

- 8.1.7 Yini eyayibangela amabutho ukuthi angakutholi ukuphumula noma impi seyaphela kudala? Bhala amaphuzu AMABILI.
- 8.1.8 Ngokubona kwakho yiziphi izinto EZINTATHU okwakufanele zenziwe ukujabulisa amabutho uma sekuphele impi? (3)
- 8.1.9 Ucabanga ukuthi yibuphi ububi obudalwa yizimpi ezindaweni/emiphakathini esuke ilwa? (2)

KANYE

8.2 Funda inkondlo engezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

UNOZIDUMO - LMMS Madondo Ngikubonile mntanomuntu uyiphaka, 2 Ngikubonile nkosazana uyididiyela 3 Ngikuzwile mntanomfazi uyiyalela 4 Ngikuzwile ngane yabantu uyikhakhabeza. 5 Uyiphake angakholwa nkosazana, Uyisuse kwelakini koMelika 6 7 Wayisingisa kwelenkolo koSadamu, 8 Uviphake yadl' amadoda mame, 9 Uyiphake kwasuka izidumo Nozidumo 10 Uyiphathise omkhulu umyalezo, Kashongo njalo okaBush! 11 12 Uyididiyele ntokazi yase-Afrika, Wayijuba mame omnyama, 13 Kwagxabhazela izisu emadodeni. 14 Uyididiyele kwaphela izinseka 15 Zobumame obumumatha izinyanga, 16 17 Abantwana babantu abazocoboshiswa.

18 19	Uyiphakile Nozidumo wakithi, Wanamathela kwabakhulu bakho,	
20	Wayikhomba engahlehliyo,	
21	Wayisingisa kuNtshebende	
22 23	Iphume ekamabuyaze eyakho, Wayisingisa koSadamu	
24	Ngolaka nesankahlu seluxu,	
25	Lokwahluleka kuNtshebende,	
26 27	Wayikhomba ngolaka oluphindiwe, Yadla mfazi yadla ndoda kuSadamu.	
28 29 30 31 32 33	Izidumo ezingaka uzisusa ngaliphi? Ulaka olungaka uluthathaphi? Isibindi esingaka wasifuziswaphi? Izindimbane ezilele kobandayo? Ngelakho izwi Nozidumo elinonya, Ngabe wunya lobugqila boyihlomkhulu?	
34	Babenzeni uma bezicijela imikhonto yabo?	
35	Kakade igquzelwa ubisi lwayo.	
8.2.1	Yini le eyayiphakwa nguNozidumo ngokwale nkondlo?	(1)
8.2.2	Phinda ubhale imigqa enokuxhumana esigabeni sokuqala bese udwebela amagama lawo akhomba ukuxhumana. Shono ukuthi luhlobo luni lokuxhumana.	(3)
8.2.3	Esitanzeni sesi-3 tomula igama elisho ukubulawa.	(1)
8.2.4	Yaqala yahlaselaphi ekaNozidumo ngaphambi kokuya kuSadamu?	(1)
8.2.5	Tomula amagama akha impindamqondo atholakala esigabeni sokuqala.	(2)
8.2.6	Phawula ngokukhethwa kwamagama emgqeni we-14 usho ukuthi ayawudlulisa yini umyalezo wembongi. Sekela impendulo yakho.	(2)
8.2.7	Kunamthelela muni ukusebenzisa uphawu lokubuza esigabeni sokugcina?	(2)
8.2.8	Phinda ubhale imigqa kusukela kowama-24 kuya kowama-26 bese udwebela izinhlamvu ezakha ifanamsindo longwaqa.	(2)
8.2.9	Lichazani igama lokuphaka kule nkondlo?	(2)
8.2.10	Ngumuntu onjani okuthiwa akanazo izinseka? Sekela impendulo yakho.	(2)
	AMAMAKI ESIQEPHU D: AMAMAKI ESEWONKE:	35 70